

Strandingsmuseum og Marinarkæologisk Center – Maritim kultur ved Danmarks vestkyst

Av Morten Sylvester

Indledning

Strandingsmuseum St. George, der ligger i Thorsminde på den danske vestkyst, er i fuld gang med en større udvidelse – en udvidelse der blandt andet betyder at museet fremover skal fungere som et marinarkæologisk center på en del af den danske vestkyst (figur 1). I forbindelse med denne udvidelse, er forfatteren af denne artikel blevet ansat som museumsinspektør og daglig leder af museet, og jeg vil her kort fortælle om vores igangværende udvidelse og planer for den kommende tid. Da Strandingsmuseum St. George sandsynligvis er et mindre kendt maritimt museum i Sverige, vil det være formålstjenligt at ridsе baggrundshistorien op – hvad er vi for et museum og hvad er det vi fortæller?

HMS St. George og de andre

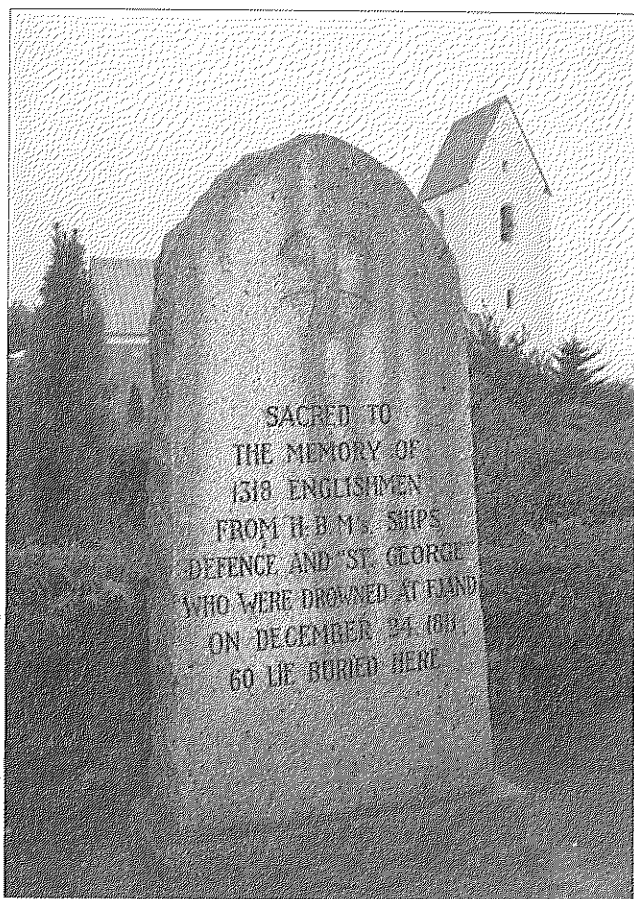
Som andre kyststrækninger i verden, har også den Jyllands vestkyst fået tilnavnet "skibsvragenes kyst", og denne kyststrækning er virkelig en af de farligste i verden. Når de store søer under vestlige vinde rammer sandbunden ved kysten, opstår de farlige brodsøer, som hverken skibe eller mennesker kan klare sig i. Et utal af skibe er gennem tiderne strandet og forlist på denne kyst – alene i Ringkøbing Amt med en kyststrækning på godt 100 kilometer er der siden år 1800 forlist mere end 1 200 skibe.

Den største stranding skete den 24 december 1811, hvor de to engelske linieskibe HMS St. George og HMS Defence, med få timers mellemrum, strandede henholds-

Foto: Strandingsmuseum St. George

Figur 1. Strandingsmuseum St. George i danska Thorsminde är just nu i färd med en större ombyggnation.

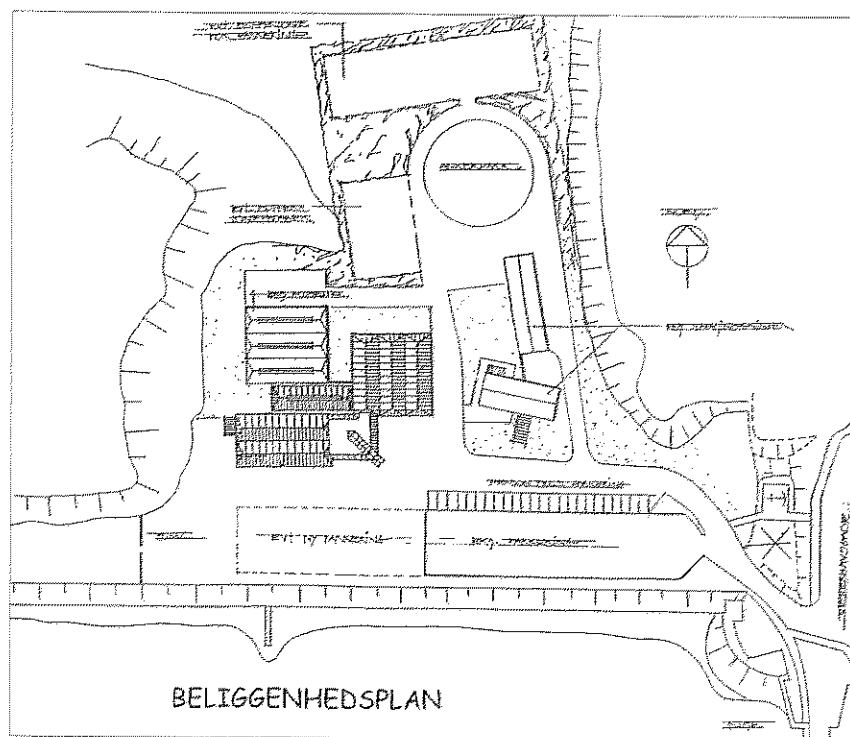

Figur 2. Omkring 1 300 människor miste livet när de två engelska linjeskeppen HMS St. George och HMS Defence strandade i närheten av Thorsminde på självaste julafton 1811.

vis syd og nord for Thorsminde. Danmark–Norge var i krig mod England, og skibene var på rejse tilbage til England efter konvojtjeneste i Østersøen men blev på grund af kraftig storm drevet ind på kysten, hvor katastrofen blev en realitet – omkring 1 300 søfolk mistede livet og kun 18 kom levende i land (figur 2). Strandingsmuseum St. George fortæller historien om de mange strandinger og disses betydning for befolkningen langs kysten. Hovedelementet i udstillingen er de mange tusinde fund der er bjærget fra vraget af HMS St. George.

Undersøgelser på St. George
De første dykninger på vraget af HMS St. George blev gennemført så tidligt

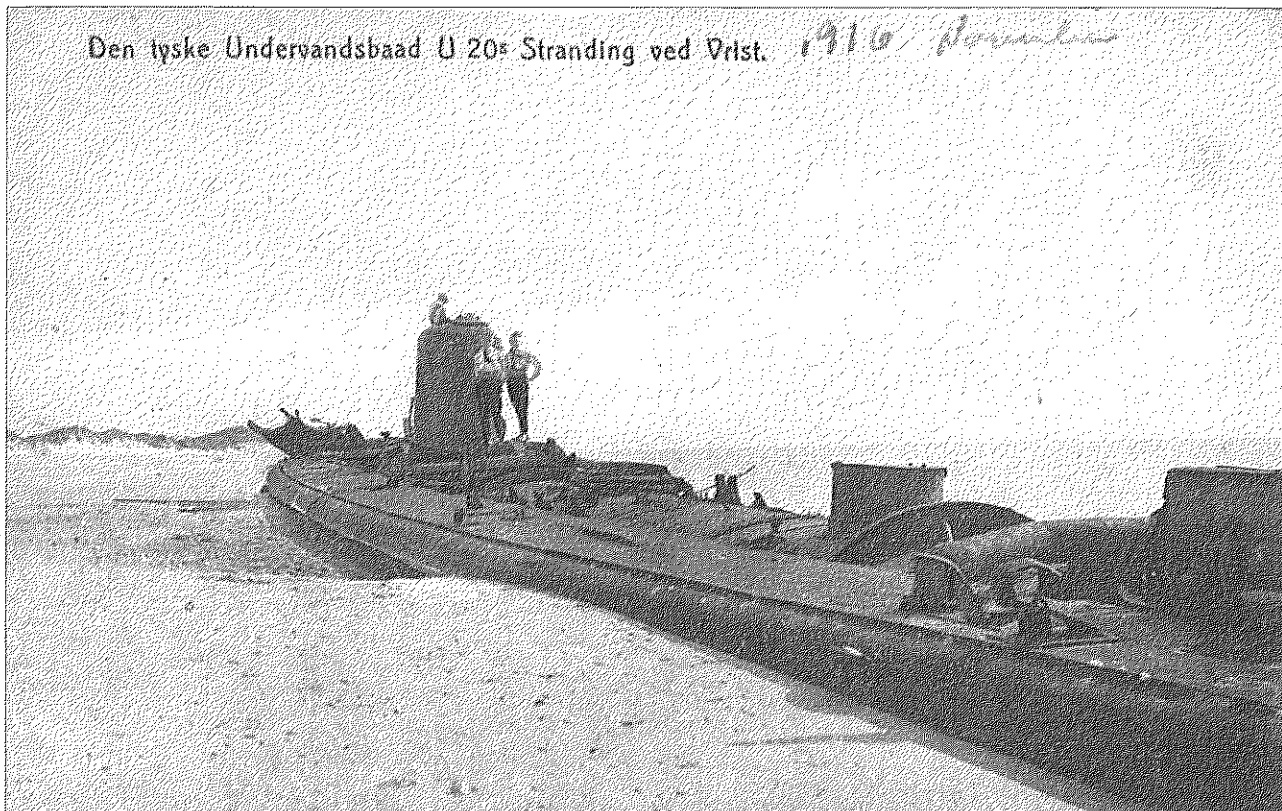
Figur 3. Så här är den nya museibygnaden tänkt att se ut när ombyggnationen är färdig.

som i 1876, hvor et dykkerselskab bjærgede seks mindre kanoner, nogle krudttønder og to skibsklokker. I 1904 bjærgedes 48 jernkanoner der blev sendt til omsmelting i Frankrig. I årene fra 1940 til 1954 dykkede den kendte vragsfisker Sigurd Damgaard i vraget, hvorfra der blev bjærget en del metaller til omsmelting. I 1970 blev vraget af St. George genfundet af lokale sportsdykkere og et af skibets store ankre blev bjærget. I 1980 kan dykkerne fortælle at vraget er blevet mere frilagt og en lang række genstande er i fare for at forsvinde. I årene 1983–1986 gennemføres derfor en række marin-arkæologiske udgravninger, hvor mange tusinde fund fra vraget bjærges. I 1996 og 1997 gennemføres nye udgravninger på vraget.

Strandingsmuseum St. George

Et meget stærkt lokal engagement i den strandingshistorie der havde betydet så meget for befolkningen i kyst-sognene, medførte at der blev rejst økonomiske midler til opførelse af et museum til at huse fundene. Fundene fra St. George skulle blive i lokalområdet og museet skulle ligge i Thorsminde – omtrent midtvejs mellem St. Georges og Defences forlissteder. I 1992 åbnede Strandingsmuseum St. George i nyopførte bygninger, med en unik placering med udsigt over Vesterhavet. Det første år besøgte 66 000 mennesker museet og museet har siden dengang haft publikums store interesse. Siden museet åbnede dørene i foråret 1992 har mere end 370 000 mennesker lagt vejen forbi.

Figur 4. Den strandade ubåten U-20 avbildad på ett samtida vykort.

Udbygningen – nye behov

Efter de nye udgravninger på vraget af St. George i 1996 og 1997, hvor der blev hævet en del større og tungere genstande – blandt andet kanoner – som umuligt kunne være i det eksisterende museum, blev det klart at der måtte skaffes mere plads til at huse de nye fund. Lokale ildsjæle gik i gang med at skaffe økonomiske midler til en udvidelse af museet, og i skrivende stund er det nye museum næsten bygget færdigt (figur 3). I fremtiden vil museet, udover at fungere som en udstillingsbygning, også få funktion som et marinarkæologisk center. Den nye tilbygning, der kommer til at koste 18,3 millioner danske kroner, er på i alt 1 125 kvadratmeter, og hele museumsbygningen bliver efter udbygningen på næsten 1 600 kvadratmeter. Hertil skal lægges godt 350 kvadratmeter magasinbygninger. Udvidelsen omfatter blandt andet ny foyer, cafeteria, forøget udstillingsareal, IT-rum, mødelokale og skoletjeneste, arkæologisk værksted, arkivrum og kontorfaciliteter. Museet genåbner for publikum den 16 juni.

Ny udstilling

Hovedelementet i museets nye faste udstilling vil fortsat være historien om de engelske linjeskibes forlis i 1811, med vægten på de mange tusinde fund fra St. George. I dette udstillingsafsnit vil de mange nye fund fra 1996 og 1997 naturligvis få en fremtrædende plads. I et nyt

lokale bliver indrettet et IT-rum med underholdnings- og formidlingstilbud baseret på computere. I dette "tekniske rum" vil man også kunne overvåge indsejlingen til Thorsminde Havn på radar og fra et ubåds periskop. Et nyt udstillingsafsnit bliver et egentligt børnemuseum med tilbud til museets yngste gæster. Børnemuseets tema bliver "En verden på havets bund".

Strandinger langs Jyllands vestkyst bliver repræsenteret med en lang række konkrete eksempler, ligesom de deraf afledte temaer: redningsvæsen og bjærgelaug bliver taget op. Et selvstændigt afsnit i udstillingen bliver helliget 1. Verdenskrig og krigens spor i Vesterhavet og langs kysten. I dette afsnit vil vi blandt andet fortælle om verdenshistoriens sidste store søslag: Jyllandsslaget, søtræfningen ved Bjerregård og strandingen af U-20 – den ubåd der sænkede Lusitania syd for Irland (figur 4). Udendørs bliver museets store samling af historiske ankre opstillet og formidlet i en egentlig ankerpark.

Marinarkæologisk Center

Det Marinarkæologiske Center skal undersøge skibsvrag og andre kulturspor på havbunden og i ferskvandsområderne og vil få en del af Vestkysten som arbejdsområde. Det marinarkæologiske ansvarsområde kommer til at udgøre Ringkøbing-, Viborg- og en del af Ribe Amter. Der er i dette område flere forskellige farvandstyper, med

den eksponerede vesterhavskyst som den største, mens Limfjorden, Ringkøbing Fjord og Nissum Fjord udgør den mere beskyttede farvandstype. En række af Danmarks største og vandrigeste åer har sit udløb i Vestjylland, og det vil være oplagt at inddrage disse i det kommende marinarkæologiske arbejde. Fremtidens undersøgelser forventes at bestå dels i selvalgte forskningsrelaterede undersøgelser samt rekvirerede opgaver i forbindelse med anlægsarbejder på søterritoriet.

*Morten Sylvester är museumsinspektör vid
Strandingsmuseum St. George –
Marinarkæologisk Center i Thorsminde*

*Fakta Strandingsmuseum St. George –
Marinarkæologisk Center*

Adress
Strandingsmuseum St. George
Vesterhavsgade 1E
Thorsminde
DK-6990 Ulfborg
Tel. + 45 97 49 73 66
post@strandingsmuseum.dk
www.strandingsmuseum.dk

Öppettider
16/6–15/11 Åben alle dage 10–17
16/1–25/12 Lukket (åbent for grupper efter aftale)
26/12–14/3 Åben alle dage 11–16